

Η καταστροφή των Ψαρών

Έζησαν μόλις 3.614 από τους 7.000 κατοίκους. Το ολοκαύτωμα των Ψαρών. Η αυτοθυσία 120 παλικαριών που πήραν μαζί τους χιλιάδες Τούρκους

Το ξέσπασμα της επανάστασης του 1821 βρήκε τους Ψαριανούς караβοκύρηδες και ναύτες έτοιμους να πολεμήσουν με όλες τους τις δυνάμεις για την απελευθέρωση του Γένους.

Οι πυρπολητές Κανάρης, Παπανικολής, Βουρέκας και άλλοι, είχαν σπείρει τον πανικό στις οθωμανικές αρμάδες, οι οποίες τρέπονταν σε φυγή για να γλιτώσουν.

Βλέποντας ο σουλτάνος τα σχέδια του να πηγαίνουν κατά διαόλου, ανέθεσε στο ναύαρχο Χοσρέφ πασά την καταστροφή των Ψαρών, παραχωρώντας του 250 καράβια.

Ο Κωνσταντίνος Κανάρης

Η προετοιμασία για την πολεμική αναμέτρηση

Ο τουρκικός στόλος αγκυροβόλησε στη Λέσβο και αποβίβασε στρατό για να καταλάβει το νησί. Οι Ψαριανοί έμαθαν τα манτάτα. Έσπευσαν να ζητήσουν βοήθεια από την κυβέρνηση για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν το τουρκικό στράτευμα. Ωστόσο, η κυβέρνηση δεν ανταποκρίθηκε ποτέ στο αίτημά τους.

Αποφάσισαν να αντισταθούν μόνοι εναντίον των Τούρκων από στεριά και από θάλασσα. Έβγαλαν τα κανόνια από τα καράβια τους και τα τοποθέτησαν στις τάπιες, δηλαδή στα οχυρώματα γύρω-γύρω από το νησί. Ετοίμασαν τα μπουρλότα και το λιγοστό τους στρατό και περίμεναν την επίθεση.

Η πρώτη αναμέτρηση

Στις 26 Ιουνίου του 1824, δεκαπέντε τουρκικά πλοία αποτελούμενα από 24.000 Τουρκαλβανούς, γενίτσαρους και ζεϊμπέκηδες της Ανατολής, ζύγωσαν τα Ψαρά.

Οι κάτοικοι άρχισαν να τα βομβαρδίζουν, ενώ ο Κανάρης και ο Μαμούνης προσπαθούσαν να τα πλευρίσουν και να τα πυρπολήσουν. Οι Τούρκοι τους αντιλήφθηκαν και υποχώρησαν.

Η δεύτερη αναμέτρηση

Δύο ημέρες αργότερα, οι Ψαριανοί πληροφορήθηκαν από τον κυβερνήτη γαλλικού караβιού, ότι οι Τούρκοι που ετοιμάζαν επίθεση, ανέρχονταν στις 30.000.

Τους συμβούλεψε να εγκαταλείψουν το νησί για να μη χυθεί αίμα και να εγκατασταθούν σε ασφαλή περιοχή, αλλά δεν εισακούστηκε. «Θα χυθεί και τουρκικό αίμα», ήταν η απάντηση των κατοίκων.

Στις 20 Ιουνίου 1824, ο τουρκικός στόλος έφτασε στη βόρεια πλευρά του νησιού. Προσπάθησε να αποβιβαστεί στον Κάναλο, αλλά απέτυχε. Την άλλη μέρα πραγματοποίησαν και δεύτερη απόπειρα, η οποία όμως είχε την ίδια τύχη. Οι απώλειες ήταν μεγάλες.

Το σχέδιο του Χορσίτ πασά

Ο Χορσίτ πασάς εντόπισε το αδύνατο σημείο των Ψαρών στην αμμουδιά «Ερινός». Η περιοχή φαινόταν ανοχύρωτη, χωρίς πολεμιστές ή πυροβολικό. Λόγω της απότομης πλαγιάς, ήταν το μοναδικό σημείο που είχε μείνει αφύλακτο.

Ο Χορσίτ οργάνωσε το εξής σχέδιο: πρώτα, χώρισε το στράτευμα. Ένα τμήμα του έκανε απόβαση στον «Ερινό», ενώ ο κύριος όγκος του στρατιωτικού σώματος απασχολούσε τους Ψαριανούς στον όρμο του Κανάλου.

Ο στόχος του ναυάρχου είχε επιτευχθεί. Το πρώτο τμήμα είχε περάσει στην πόλη, ενώ το δεύτερο προχωρούσε προς το Φτελιό.

Το ολοκαύτωμα του Φτελιού.

Οι Τούρκοι έκαναν έφοδο. Ωστόσο, την ώρα που πολεμούσαν σώμα με σώμα με τους Ψαριανούς, τινάχθηκαν όλοι μαζί στον αέρα, όταν οι υπερασπιστές του Φτελιού έβαλαν φωτιά στην μπαρουταποθήκη του οχυρού τους.

Οι επιζήσαντες Τούρκοι πήραν το δρόμο για την πόλη. Οι ηλικιωμένοι και ανήμποροι Ψαριανοί κλείστηκαν στις δύο εκκλησίες του Αγίου Νικολάου και της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος για να προστατευτούν από το μένος του εχθρού. Οι Τούρκοι τις πυρπόλησαν και τους έκαψαν ζωντανούς.

Το μοιραίο λάθος των Ψαριανών

Τα στρατεύματα περνούσαν πατώντας πάνω στα πτώματα, ενώ έκαιγαν ό,τι βρισκόταν στο διάβα τους. Τα γυναικόπαιδα έτρεξαν στο λιμάνι για να επιβιβαστούν στα καράβια και να σωθούν, αλλά μάταια. Τα τιμόνια από τα καράβια είχαν αφαιρεθεί, με πρόσφατη απόφαση της Βουλής,

σύμφωνα με την οποία, όλοι ανεξαιρέτως οι Ψαριανοί θα έμεναν στο νησί και θα πολεμούσαν μέχρι θανάτου.

Γυναίκες με μωρά στην κοιλιά και μικρά παιδιά στην αγκαλιά, προτίμησαν να πέσουν στη θάλασσα και να πνιγούν, παρά να καταλήξουν στα χέρια των Τούρκων.

Το Παλαιόκαστρο ανατινάχτηκε και κάτω από τα συντρίμμια του θάφτηκαν εκτός από τους Ψαριανούς και χιλιάδες Τούρκοι

Η ανατίναξη του Παλαιοκάστρου

Το Παλαιόκαστρο ήταν ακόμη απόρθητο, αλλά οι αγωνιστές γνώριζαν πως το τέλος βρισκόταν κοντά. Εκατόν είκοσι παλικάρια συγκεντρώθηκαν στην εκκλησία του Αγίου Ιωάννη και πήραν την ομόφωνη απόφαση να ανατινάξουν το Παλαιόκαστρο, πριν καταληφθεί από τους Τούρκους.

Ο Αντώνης Βρατσάνος επιλέχθηκε να φέρει εις πέρας την αποστολή. Πήρε τη θέση του στην μπαρουταποθήκη. Όταν είδε από το παράθυρο τους πρώτους Τούρκους να πλησιάζουν, να αρπάζουν από τα μαλλιά τις γυναίκες και να τις σέρνουν στο έδαφος, έβγαλε την πιστόλα του, έβαλε την κάννη στο μπαρούτι και τράβηξε τη σκανδάλη.

Το Παλαιόκαστρο ανατινάχτηκε και κάτω από τα συντρίμμια του θάφτηκαν εκτός από τους Ψαριανούς και πολλοί Τούρκοι, ίσως και χιλιάδες.

Από το ολοκαύτωμα και τη σφαγή γλίτωσαν μόλις 3.614 Ψαριανοί από τους 7.000 γηγενείς. Όσον αφορά τους πρόσφυγες, οι απώλειες ήταν τεράστιες, αφού επιβίωσαν οι 10.000 από τους 25.000. Οι επιζήσαντες πήραν ξανά το δρόμο της προσφυγιάς και κατέφυγαν σε νησιά του Αιγαίου.

Την εικόνα της ολοκληρωτικής καταστροφής των Ψαρών δίνει και ο Διονύσιος Σολωμός στο περίφημο επίγραμμά του:

Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη περπατώντας η Δόξα μονάχη μελετά τα λαμπρά παλληκάρια και στην κόμη στεφάνι φορεί γινωμένο από λίγα χορτάρια που' χαν μείνει στην έρημη γη.